

BUDAPEŠTIANSKY SLOVAK

ČASOPIS SLOVENSKEJ SAMOSPRÁVY BUDAPEŠTI

XXX. ROČNÍK

2. ČÍSLO

JÚN 2025

Srdcom vyšívané...

Foto: Eubomíra Fallerová

Foto: LF

Memoriál Juraja Migaša - jubilejný výstup na Piliš
5. strana

Foto: (a)

Monografia o Michalovi Hrivnákoví
6. strana

Foto: D. Csernyi

Výročie tragickej smrti Ondreja Áchima L.
7. strana

Foto: LF

Kultúrny most medzi národmi strednej Európy
7. strana

Foto: LF

Päť dní na cestách
8. a 9. strana

Foto: LF

Cinkota má svoju evanjelickú farárku
12. strana

Úspešný štart v novom volebnom cykle

Približne pred rokom sa v Maďarsku konali voľby do miestnych a do národnostných samospráv. Novozvolené poslanecké zbory mohli začať pracovať v októbri. Voľby v Budapešti boli z nášho hľadiska úspešné. Podarilo sa zvýšiť počet slovenských samospráv pôsobiacich v jednotlivých obvodoch hlavného mesta. S výnimkou XXIII. obvodu, mestskej časti Šorokšár – kde sa pri sčítaní obyvateľov nehlásil k slovenskej národnosti dostatočný počet občanov a preto tam v zmysle ustanovení volebného zákona nemohli vypísať voľby slovenskej samosprávy –, má slovenská komunita zastúpenie vo všetkých obvodoch. Medzi nimi sú také, v ktorých nedošlo k zmenám v ich zložení, ale aj také, ktoré pôsobia od samého počiatku ustanovenia systému národnostných samospráv v Maďarsku, teda od roku 1996, ale v súčasnosti v nich pracujú noví poslanci. Sú aj úplne nové samosprávy s úplne novými tvármi. Tomuto skvelému výsledku vďačíme húževnatej predvolebnej agitačnej a osvetovej činnosti nominačných organizácií, Ozvene a Identite.

Základné poslanie a úlohy slovenských samospráv v novom volebnom cykle zostali nezmenené: ochrana práv a záujmov príslušníkov slovenskej národnosti žijúcich v Budapešti, upevňovanie ich slovenského povedomia, podpora slovenskej kultúry, rozvíjanie jazykových schopností v materčine, zachovávanie duchovného dedičstva, ktoré nám zanechali naši predkovia, podporovanie občianskych organizácií sledujúcich tieto ciele a vytváranie vhodných podmienok pre združovanie krajanov žijúcich v hlavnom meste.

Činnosť týchto poslaneckých zborov zastrešuje ako koordinačný orgán na úrovni územného celku hlavného mesta *Slovenská samospráva Budapešti* (SSB), ktorá je v súčasnosti sedemčlenná. Jej predsedníčkou je **Edita Hortiová**, podpredsedom **Levente Galda**, poslancami **Pavol Beňo**, **Monika Szabová**, **Dr. Zuzana Szabová**,

Monika Szelényiová a **Pavol Zelman**.

Slovenská samospráva Budapešti má za sebou úspešný štart. Udržiavala úzke pracovné styky so slovenskými samosprávami pôsobiacimi v jednotlivých mestských častiach Budapešti a v jej okolí. Prvou úlohou po vlašajších voľbách bolo nadviazanie osobných kontaktov s členmi obvodných zborov, a to predovšetkým s tými, kde došlo k personálnym zmenám, alebo vznikla nová samospráva. Týchto poslancov sme informovali o tom, že sme im k dispozícii poskytnutím pomoci, dobrými radami v prípade, ak by mali nejaký problém v súvislosti s rozbehnutím svojej činnosti.

Začiatkom októbra SSB plánuje zvolanie tzv. koordinačnej porady, na ktorú pozveme poslancov všetkých obvodných samospráv. Toto stretnutie bude slúžiť predovšetkým k tomu, aby sme sa vzájomne podelili o doterajšie skúsenosti, zosúladiли svoje plánované zimné programy a aby sme sa porozprávali o tom, ako prebieha národnostný život v jednotlivých obvodoch, v čom kto potrebuje pomoc, ako vedia poslanci účinne riešiť vyskytujúce sa problémy.

Dovoľte nám predstaviť niektoré novovzniknuté obvodné slovenské samosprávy.

Medzi po niekoľkoročnej prestávke obnovené samosprávy patria volené zbory v I. obvode (Budín) a v VII. obvode (Alžbetín). Novovzniknuté samosprávy pôsobia v X. obvode (Kőbánya), XIX. obvode (Malá Pešť), XXI. obvode (Csepel) a XXII. obvode (Budafok-Tétény). V nových zboroch pracujú prevažne vekovo mladší poslanci. Možno povedať, že sa rýchlo začlenili do verejného života svojich obvodov a tak mohli na plné obrátky rozbehnúť svoju činnosť v prospech miestnych slovenských komunít.

V Malej Pešti sa slovenská samospráva už v novembri zapojila do organizovania Dňa národností, kde sa prezentovala tradičnými slovenskými súbormi, gastronómiou a remeslami.

V máji žiaci prvého stupňa jednej z miestnych maďarských základných škôl oživilí jarné slovenské ľudové zvyky.

Slovenská samospráva v Budíne usporiadala v decembri verejné zasadnutie spojené so slovenským vianočným koncertom. Aktívne sa zapojila aj do turistických programov národností I. obvodu, ktoré sa konali na Budínskom hrade.

Slovenská samospráva VII. obvodu (Alžbetín) úzko spolupracuje s materskou školou na Ulici Dob. Darmi do tomboly podporila jej tradičný karneval, výťažok z ktorého použijú na rozvoj škôlky a na zefektívnenie výučby.

Slovenská samospráva v X. obvode (Kőbánya) sa predstavila na Dňoch svätého Ladislava, ako aj na športovom turnaji národností.

Slovenská samospráva v XXI. obvode (Csepel) nadviazala kontakty s tamojšími maďarskými základnými školami. Prostredníctvom rôznorodých a zároveň zábavných vzdelávacích programov sa bude snažiť predstaviť tamojším žiakom jedinečné kultúrne dedičstvo Slovákov v Maďarsku.

Slovenská národnostná samospráva XXII. obvodu (Budafok-Tétény) je spoluorganizátorkou letného ekumenického biblického, etnografického a vlastivedného tábora v Marianke na Slovensku v réžii spolku Identita, na oboch slávnostiach obvodu sprostredkuje vystúpenia slovenských národnostných súborov z Maďarska.

Obvodné samosprávy jednotlivých mestských častí Budapešti navzájom úzko spolupracujú, vymieňajú si skúsenosti, mobilizujú Slovákov na slovenské podujatia usporadúvané nielen na území hlavného mesta, ale aj v rôznych regiónoch Maďarska. Je potešujúce, že v duchu spolupatričnosti sa môžu navzájom spoľahnúť na vzájomnú podporu a spoločným úsilím prispievať k posilneniu slovenskej komunity v hlavnom meste.

E. Hortiová a L. Galda

Púť k súsošiu sv. Cyrila

Foto: LF

V slnečný júnový deň sa v historickom *Zalaváre*, na mieste niekdajšieho *Blatnohradu*, konala pietna slávnosť venovaná svätým Cyrilovi a Metodovi. Organizovala ju *Slovenská samospráva Budapešti*, ktorá každoročne pripravuje toto podujatie s cieľom uctiť si duchovný a kultúrny odkaz solúnskych bratov – misionárov Slovanov.

Tohtoročná púť bola výnimočná aj preto, lebo sa na nej zúčastnili žiaci budapeštianskej slovenskej školy spolu so svojimi pedagógmi *Anitou Holou* a *Simonou Husanikovou*, ako aj dôstojný pán *Attila Spišák* zo *Slovenského Komlóša*, ktorého tak isto sprevádzala mládež. Spoločne so zástupcami slovenských samospráv z rôznych mestských častí Budapešti vytvorili pestrú a dôstojnú komunitu, ktorá prišla vzdať hold dvom výnimočným mužom histórie.

Slávnosť sa začala maďarskou a slovenskou štátnou hymnou v podaní *Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena*, ktorý pod taktovkou dirigenta *Ádáma Balázsa Galambosa* s hudobným sprievodom *Jánosa Bacsiho* vytvoril dôstojnú atmosféru. Prítomných privítala predsedníčka Slovenskej samosprávy Budapešti *Edita Hortiová*. Jej slová preložil do maďarčiny podpredseda zboru *Levente Galda*.

Medzi čestnými hosťami boli parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku *Anton Paulik* a predsedníčka *Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Alžbeta Hollerová Račková*. Chýbať nemohli ani dôstojní páni *Stanislav Brtoš* z *Ružomberka*,

ktorý pravidelne prichádza na púť SSB slúžiť sväte omše, a *Vince Bengyák* z obce *Miháld*, ktorého si vážime za to, že nás vždy srdečne víta v *Zalaváre*. V Historickom parku sa v tento deň zišlo okolo osemdesiat účastníkov.

Edita Hortiová vo svojom prejave pripomenula, že svätí Cyril a Metod nezvestovali len kresťanskú vieru, ale priniesli aj písmo, jazyk a kultúrnu identitu. Práve ich odvaha hlásať evanjelium v jazyku ľudu bola v 9. storočí priekopnícka a významná. *Blatnohrad*, neskôr známy ako *Zalavár*, sa stal jedným z centier tejto misie. Odtiaľto sa šírilo posolstvo, ktoré dnes považujeme za základ staroslovanskej liturgie a duchovnej kultúry našich predkov.

Význam *Blatnohradu* vyzdvihla aj historická skutočnosť, že ležal na križovatke vplyvov Karolínskej a Byzantskej ríše. To mu dávalo jedinečné postavenie ako duchovného a kultúrneho mosta medzi Východom a Západom. V tejto súvislosti pani predsedníčka pripomenula aj význam zaradenia tejto lokality do medzinárodnej organizácie *Európska kultúrna cesta sv. Cyrila a Metoda*, ktorej súčasťou je aj *Slovenská samospráva Budapešti*. Projekt prepája miesta spojené so životom a misiou vierozvestcov od ich rodiska *Solúnu* (Saloník – Grécko) až po *Velehrad* (Česká republika), kde Metod zomrel.

Certifikácia tejto púte Európskou radou je veľkým úspechom a zároveň výzvou pre slovenskú komunitu v Maďarsku, aby sa ešte aktívnejšie zapájala do uchovávania a rozvíjania ich odkazu. *Edita Hortiová* poukázala na pre-

biehajúce aktivity – výučbu o živote a diele Cyrila a Metoda v školách, umelecké súťaže, oslavy, ako aj pokračujúci archeologický výskum v oblasti *Blatnohradu* pod vedením archeologičky *PhD. Ágnes Ritóokovej*.

Parlamentný hovorca *Anton Paulik* vo svojom vystúpení pripomenul list kniežaťa *Rastislava* z roku 862, v ktorom žiadal byzantského cisára *Michala III.* o učiteľov, schopných hlásať vieru v slovanskom jazyku. Tento list sa stal impulzom pre vyslanie *Konštantína (Cyrila)* a *Metoda*, ktorí vytvorili hlaholiku, prvé písmo Slovanov, a preložili liturgické texty do staroslovienčiny. Tým im otvorili cestu k vzdelaniu, kultúre a duchovnej nezávislosti. Ich misia bola nielen náboženským činom, ale aj kultúrnou a politickou udalosťou. V dobe, keď sa o moc nad strednou Európou uchádzali Západ a Byzancia, ich pôsobenie symbolizovalo autonómiu a sebauvedomenie Slovanov. Hoci čelili mnohým ťažkostiam, vrátane väznenia Metoda a vyhnanie jeho žiakov, ich odkaz prežil a stal sa základom národnej identity.

Po oficiálnych príhovoroch nasledoval pietny akt kladenia vencov k súsošiu sv. Cyrila a Metoda. Prítomní si s úctou pripomenuli tých, ktorí priniesli „slovo Božie“ v reči ľudu.

Účastníci púte si potom pozreli areál Historického parku, kde ich vedúca tunajšieho archeologického výskumu *Á. Ritóoková* informovala o najnovších nálezoch – podzemných skladovacích priestoroch v zachovalom stave. Podľa nej tieto priestory slúžili pravdepodobne na uchovávanie

a Metoda v Zalaváre

potravín pre významné návštevy, vrátane panovníkov. Výskum aktuálne prebieha na približne jednom hektári, no predpokladá sa, že niekdajšie sídlo *Pribinu* a *Kocel'a* malo až päť, ba hádam až desaťhektárovú rozlohu. Pokračovanie vykopávok závisí od dostupných finančných prostriedkov.

Následne sa účastníci presunuli do miestneho kostola, kde sa konala spomienková svätá omša. Tu sa k nim pripojil aj starosta obce **József Lucz**, ktorý dovtedy rokoval s hosťami – štátnym tajomníkom *Úradu predsedu vlády pre vzťahy s cirkvami a národnosťami* **Miklósom Soltészom** a parlamentným hovorcom Bulharov žijúcich v Maďarsku **Simeonom Vargom**. Spo-

mienkovú sv. omšu slúžil *Stanislav Brtoš*, asistoval mu *Vince Bengyák*. Liturgické čítania predniesla **Margita Tóthová Urbaničová** z *Knihy Genezis* a z Prvého listu sv. Pavla Korint'anom. Slávnostný obrad bol zasvätený apoštolom Slovanov, ktorých poslanie dodnes oslovuje veriacich a pripomína význam jazyka, vzdelania a viery.

Záver omše patrilo spevu a koncertu zboru *Ozvena*, ktorý aj hudobne podčiarkol sviatočný ráz udalosti. Nechýbali dojímavé piesne a duchovné skladby, ktoré posilnili atmosféru spoločnej pamäti.

K bezprostrednej priateľskej atmosfére určite prispel spoločný obed v reštaurácii, na ktorý pozvala všetkých

účastníkov púte SSB. Možno konštatovať, že v znamení duchovnej súdržnosti, historickej pamäti a kultúrneho povedomia sa niesol celý deň. V čase, keď globalizácia často vedie k zjednocovaniu bez ohľadu na kultúrne špecifiká, odkaz svätých Cyrila a Metoda pôsobí ako výzva chrániť to, čo robí národy jedinečnými – jazyk, vieru, kultúru a tradície.

Zalavár – Blatnohrad vďaka slovenským pútnikom opäť ožil ako miesto, kde sa stretáva minulosť s prítomnosťou. Miesto, kde slová, ktoré kedysi zazneli v staroslovienčine, dodnes nachádzajú odozvu v srdciach ľudí.

LF

Memoriál Juraja Migaša – jubilejný výstup na Pilíš

Foto: LF

Dňa 17. mája sa opäť stretli milovníci Pilíša a turistiky z Maďarska i zo Slovenska pri Stredisku pilíšskych Slovákov v Mlynkoch, aby sa zúčastnili na jubilejnom výstupe s názvom *Spoločnými chodníkmi v znamení prehlbovania priateľstva – Memoriál Juraja Migaša*.

V poradí XV. akcia, z ktorej sa pred desiatimi rokmi stalo aj spomienkové stretnutie na jej iniciátorov – bývalého veľvyslanca SR v Budapešti **Juraja Migaša** a niekdajšieho starostu obce Mlynky **Jozefa Havelku** –, sa začala otvorením výstavy. V kultúrnom programe zaznela ľudová hudba v podaní skupiny *Úľančanka* z Úľan nad Žitavou a harmonikárov, vystúpili žiaci základných škôl z Čívu a Mlynkov. Na vernisáži obrazov slovenských umel-

cov z tretieho Výtvarného tábora vo Veľkom Bánhedeši a malieb **Margity Elšíkovej Petkovej** sa prítomným prihovoril veľvyslanec SR v Maďarsku **Pavol Hamžík**, parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku **Anton Paulík** a organizátor tábora a výstavy, predseda Slovenskej samosprávy vo Veľkom Bánhedeši **Ján Pepo**. Ako nás informovala predsedníčka Spolku na zachovanie slovenských tradícií vo Veľkom Bánhedeši **Jolana Pepová**, do Mlynkov zobrali nové obrazy, keďže výstavu diel vytvorených v III. tábore na žiadosť Slovenského inštitútu predĺžili, ale majú z čoho vyberať.

Program pokračoval kladením venčov pri pamätných tabuliach **Juraja Migaša** a **Jozefa Havelku**. Podobne ako

v ostatných rokoch, aj teraz odznegli ich najobľúbenejšie piesne. Hlavná organizátorka akcie, predsedníčka Združenia pilíšskych Slovákov a Slovenskej samosprávy v Mlynkoch **Marta Demjénová** odštartovala cyklistickú i pešiu túru na vrch Pilíš. Trasa viedla až k rozhladni svätého Eusébia, kde účastníci priviazali stužky priateľstva na kríž. V cieľi si mohli pochutnať na guláši, čapovanom pive a pálenke, ako aj porozprávať či zabaviť sa pri slovenskej živej hudbe. Medzi účastníkmi boli aj najbližší príbuzní J. Migaša, delegácia obce Mlynky zo Slovenska a členovia Slovenskej samosprávy II. obvodu Budapešti, ktorá sa po tretí raz pripojila k pilíšskym Slovákom.

(ar)

Monografia o Michalovi Hrivnákovi na pôde Akadémie vied

Pri príležitosti 200. výročia založenia *Maďarskej akadémie vied* (MAV) usporiadali koncom mája v jej hlavnej budove prezentáciu vedeckej činnosti komárňanskej *Univerzity J. Selyeho* (UJS). Po úvodných slovách podpredsedu MAV **Ferenca Hudecza** nasledovali rokovania v plenárnej forme.

Organickú súčasť celodňového programu tvorila problematika slovenskej literatúry v Maďarsku so symbolickým názvom *Most cez hranice*. Ako jeden z *mostov* sa konala prezentácia najnovšej publikácie renomovaného literárneho vedca **Patrika Šenkára** s názvom *Prozaik Michal Hrivnák* (Vydavateľstvo Ivan Krasko, Nadlak 2024), na ktorej sa osobne zúčastnil aj M. Hrivnák.

Vedúci *Katedry slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty UJS Patrik Šenkár* venuje osobitnú pozornosť literárnej tvorbe dolnozemskej Slovákov, vrátane Slovákov v Maďarsku, rozvíja kontakty a spoluprácu s týmito komunitami, pričom vyvíja všestrannú výskumnú a publicistickú činnosť. V podstate ide o vzájomné spoznávanie života a kultúry, vymieňanie a rozširovanie informácií a tým aj propagáciu tvorivých úsilí. V konečnom dôsledku je to spôsob poskytovania vzájomnej pomoci v oblasti riešenia špecifických minoritných problémov. V rámci týchto úsilí sa zrodila aj Šenkárova kniha o slovenskom prozaikovi z Maďarska.

Monografiu *Prozaik Michal Hrivnák* predstavil P. Šenkár s konkrétnymi príkladmi všestrannej spoločenskej, organizačnej a literárnej činnosti M. Hrivnáka, ktorú skúmal v kontexte spoločenských menšinových relácií. Autor v prednáške svojou literárnovedeckou optikou hlboko načrel do spoločenského života Slovákov v Maďarsku, aj vo filozofických rovinách analyzoval problematiku ich materinského jazyka, stavu školstva, kultúry, vzdelávania. Vo vzťahu národnostného kolektívu i jednotlivca skúmal uplatnenie atribútov menšinového bytia v praxi (napríklad používanie materin-

ského jazyka, otázku etnickej identity, etnocity, dvojitej identity a podobne).

P. Šenkár venoval pozornosť úlohe a významu literatúry v živote národných i národnostných spoločenstiev, najmä za mimoriadnych okolností, keď daná minorita podlieha vo zvýšenej miere asimilačnému nátlaku a preto sú dôležité rôznorodé činnosti v prospech záchran etnického spoločenstva. Vtedy pri edukácii má osobitnú úlohu literatúra, keďže: „*Literatúra Slovákov v Maďarsku je neodmysliteľnou súčasťou dolnozemskej kultúry, mala aj doteraz v hierarchii kultúrnych aktivít vlastnej národnosti špecifickú úlohu a určite bude nenahraditeľná aj v budúcnosti... Spisovatelia azda popri školách vyvíjali najviac úsilia v prospech zachovania jazyka svojich predkov.*” (Vid’ monografia, s. 23.) Spisovatelia aj v súčasnosti majú dôležitú úlohu (ba zodpovednosť) v oblasti riešenia základných úskalí vlastnej minority.

Rečník dodal, že *Michal Hrivnák* so svojimi ľudskými kvalitami, vytrvalosťou (aj napriek svojmu vysokému veku – 89 rokov), oduševnenosťou, pribojnosťou až dodnes pretrval v spoločenskom živote Slovákov v Maďarsku, pričom zahŕňa v sebe všetky charakteristické črty národnostného aktivistu i spisovateľa. Svojou všestrannou organizačnou činnosťou, dlhodobými aktivitami natrvalo poznačil vývoj a náplň spoločenského a kultúrneho života Slovákov v Maďarsku, vrátane formovania ich literárneho života. Podobne nechal po sebe stopy aj v oblasti publicistiky. Patrí medzi tých málo ľudí, ktorí sa popri domácej menšinovej tlači v rovnakej miere presadili aj v popredných maďarských periodikách (*Élet és Irodalom*, *Magyar Nemzet* atď.) i v tlači v Československu/na Slovensku (*Literárny týždenník*, *Slovenské národné noviny*). Monografia tak podáva „... obraz o človeku, ktorý svojou prácou až dodnes dokazuje, že si plne zaslúži miesto medzi elitou slovenských vzdelancov v súdobom Maďarsku.” (Vid’ monografia, s. 109.)

Autor monografie o *Michalovi Hrivnákovi* sa počas svojej prednášky vyjadril aj o svojich zámeroch s ňou. Prostredníctvom analýzy jeho tvorby v oblasti literatúry, spoločenského života, organizačnej činnosti a publicistiky sa snažil vyčleniť jeho miesto v domácej a národnej slovenskej literatúre, popritom sa pokúsil podať aspoň relatívne ucelený obraz o stave národnosti a v týchto súvislostiach poukázať na úlohy literatúry v týchto podmienkach. P. Šenkár uviedol, že popri propagácii jeho aktivít a ich významu v oblasti zrodu slovenskej modernej prózy a vytvárania literárneho života Slovákov v Maďarsku, jeho životným osudom i podielom na budovaní MOSTA medzi našimi krajinami (aj za okolností ochabnutia tvorivej činnosti), sa vo svojej práci vracia k radostnejším časom tvorivých aktivít spisovateľov v Maďarsku. Retrográdny pohľad na úspešné tvorivé obdobie literatúry „... je jedným z prostriedkov, ako sa brániť pomocou kultúry dôsledkom fyzikálneho času. Tradícia v určitom zmysle slova osožne stimuluje literárnu komunikáciu súčasnosti. Vývin kultúry (teda aj literatúry) sa preto uberá aj v návratoch k dielam už raz uvedeným, čo predstavuje aktualizáciu literárnej komunikácie.” (Vid’ monografia, s. 15.) Spoločenské aktivity i literárna činnosť M. Hrivnáka sú tak vhodné na takéto návraty. Jeho ľudský, spoločenský, literárny i žurnalistický atribút sa môže stať vzorom a stimulom pre potenciálnych aktérov spoločenského i kultúrneho života Slovákov v Maďarsku.

Nevšedná prednáška v hlavnej budove Maďarskej akadémie vied, na brehu krásneho modrého Dunaja, s panorámou celosvetového kultúrneho dedičstva... aj s MOSTAMI ľudských interakcií, ktoré v optimálnom prípade spájajú, bola nielen o *Michalovi Hrivnákovi* a jeho tvorivom pôsobení, ale celkovo aj o nás, Slovákoch v Maďarsku.

Výročie tragickej smrti Ondreja Áchima L.

Dňa 15. mája v Békešskej Čabe odhalili doteraz neznáme údaje o tragickej smrti **Ondreja Áchima Likera**, informácie o politikovi, ktorý sa sám považoval za syna roľníkov a bojoval za ich lepší život, zastupoval ich záujmy, o silnom a vytrvalom mužovi, ktorého „nemohli zastaviť, iba zastrelit“ – ako to povedala výskumníčka jeho života **Eszter M. Molnárová**. O človekovi, ktorý sa navždy zapísal do histórie a identity Čabanov.

V čabianskom cintoríne sa v tento deň zišli predstavitelia 376-ročnej rodiny Áchimovej, Slovenskej samosprávy v Telekgerendáši, miestneho Roľníckeho zväzu a na podnet Slovenskej samosprávy XII. obvodu Budapešti vedenej predsedníčkou **Katariinou Noszlopyovou** predstavitelia Klubu slovenských dôchodcov, Slovenskej samosprávy Zugló, Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena a spolku Identita, aby spoločne položili vence a spomínali na „nášho Ondriša“, ako ho Čabania dodnes volajú.

Členovia delegácií mali tiež mož-

nosť uctiť si miesto večného odpočinku bývalého dirigenta zboru Ozvena **Jána Šutinského**.

Slovenská samospráva XII. obvodu Budapešti v posledných dvoch desaťročiach urobila mnohé kroky v prospech zachovania povedomia o sedliackom kráľovi Ondrejovi Áchimovi L. Na čele s bývalým predsedom zboru **Michalom Hrivnákom** zorganizovala vedecké konferencie o jeho živote a tvorbe; úzko spolupracovala s výskumníčkou, obyvateľkou obvodu **E. M. Molnárovou**, ktorá skúma život Áchima už 40 rokov. **Michal Hrivnák** napísal knihu o Ondrejovi Áchimovi a samospráva aktívne prispela k tomu, aby Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku v roku 2014 postavila bustu Ondreja Áchima L. v budapeštianskom Mestskom parku a aby v roku 2011 bola na budove Univerzity v Gödöllő umiestnená sedemjazyčná mramorová pamätná tabuľa.

Ondrej Áchim Liker sa narodil 16. marca 1871. Jeho matka ako 21-ročná umrela po jeho pôrode. Od tretieho

roku života ho vyučovali len v maďarskom jazyku, predsa sa sám pokladal za Slováka. O mnohých detailoch jeho života sme sa dozvedeli na prednáške v békeščabianskom Múzeu Mihálya Munkácsyho, na podujatí organizovanom Slovenskou samosprávou župného mesta Békešská Čaba a Čabianskou organizáciou Slovákov. Prítomných pozdravili predseda slovenskej samosprávy **Ondrej Kiszely** a predseda ČOS **Bence Püski-Liker**.

So životom Ondreja Áchima nás oboznámila historička a muzeologička **Marta Forraiová Kováčsová**.

Najzaujímavejšiu časť večera tvorila prednáška výskumníčky **Estery M. Molnárovej** s názvom *V procese za spravodlivosť*. O Áchim L. tragicky zahynul vo veku 40 rokov. Údaje získané výskumom dokumentov súdnych procesov po vražde v máji roku 1911 naznačujú, že smrť tohto nadaného mladého politika nebola náhodná, ale naplánovaná.

Vyvrcholením bol koncert huslistky **Anikó Áchimovej Kovácsovej**.

(kn)

Anton Straka: Kultúrny most medzi národmi strednej Európy

Dňa 9. mája sme sa zišli v XIV. obvode hlavného mesta pred domom, na ktorom je umiestnená pamätná tabuľa **Antona Straku**. Jeho meno je mnohým neznáme, no v medzivojnovom období zohral mimoriadne dôležitú úlohu ako veľvyslanec kultúry medzi Maďarskom a Československom.

Bol jedinečnou osobnosťou, ktorá si uvedomovala význam kultúrneho dialógu medzi susednými národmi. Na tradičnom májovom kladení vencov boli tentoraz prítomní len skalní, ktorí vyše 20 rokov prichádzajú o tomto čase na Americkú ulicu č. 37, aby si uctili pamiatku tohto výnimočného človeka. Prítomných, medzi ktorými bol po prvý raz aj primátor mestskej časti Zugló **András Rózsa**, privítala predsedníčka *Slovenskej samosprávy XIV. obvodu* **Anna Istvánová**. *Budapeštiansky slovenský spevácky zbor Ozvena* zaspieval maďarskú, slovenskú a českú štátnu hymnu, ako aj hymnu

Foto: EF

Slovákov žijúcich v Maďarsku. Po krátkom príhovore **A. Rózs**u sme uložili vence k pamätnej tabuli a premiestnili sme sa do *Domu národnosti*, kde program pokračoval prednáškou profesora Historického ústavu ELTE **Andora Mészárosa**, venovanou pôsobeniu Antona Straku v Budapešti.

Anton Straka sa narodil v roku 1893 v Košiciach. Po vyštudovaní teológie začal pôsobiť ako katolícky kňaz. Už v mladosti sa hlásil k ideám československého štátu a aktívne podporoval jeho

vznik. V roku 1925 ho vyslali do Budapešti, kde pôsobil až do roku 1936.

Straka pochopil, že literárna spolupráca medzi národmi nie je len dôležitá, ale nevyhnutná. Začal organizovať literárne večery a stretnutia, na ktorých sa zúčastňovali významné osobnosti maďarskej literatúry ako Attila József, Gyula Illyés či Lőrinc Szabó. Tieto takzvané „piatkové večery“ sa konali v Strakovom byte a stali sa základom pre plánovanú antológiu českej a slovenskej poézie v maďarskom preklade.

V roku 1936 bol však z politických dôvodov povolaný späť do Prahy. Tam sa snažil pokračovať vo svojej práci v opačnom smere – chcel predstaviť maďarskú literatúru českému a slovenskému publiku. Žiaľ, tento projekt sa mu už nepodarilo dokončiť. V roku 1941 bol zatknutý a jeho ďalší osud ostáva nejasný. Pravdepodobne zahynul ako obeť druhej svetovej vojny.

(EF)

Päť dní na cestách k evanjelikom

V tomto roku sa mi konečne podarilo pripojiť k „pútnikom“ sledujúcim stopy Martina Luthera v okolitých krajinách, teda k *evanjelickej študijnej ceste*, ktorej iniciátorom je *evanjelický farár Attila Spišák* pôsobiaci v Slovenskom Komlóši a *organizátorkou Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku*. Študijná cesta sa v tomto roku uskutočnila po siedmy raz. Zúčastnilo sa na nej 37 záujemcov z *Budapešti, Pišpeku, Pilišskej Čaby, Tatabánye, Šárírápu, Malej a Veľkej Tarče, Slovenského Komlóša, Vacova a Veľkého Bánhedeša*. Pánovi farárovi pri realizovaní programu asistovala jeho dcéra **Emma Slávka Spišáková**. Na cestách sme strávili päť dní bohatých na zážitky súvisiacimi s učením Martina Luthera, kultúrou, históriou, ale aj na stretnutia so Slováckmi žijúcimi v Poľsku, kam totiž tohtoročný zájazd smeroval.

Prešovskí evanjelici

Ako prvá bola na programe návšteva *Prešova*, konkrétne tamojšieho *Evanjelickeho kolégia*. Privítal nás biskup *Východného dištriktu ECAV na Slovensku*, dôstojný pán **Peter Mihoč**, ktorého úrad sídli v priestoroch kolégia. S históriou inštitúcie a mesta Prešov nás oboznámil archivár **Miloš Kožlej**. Jeho prednášku o pohnutom osude kolégia a evanjelikov sme si vypočuli v prekrásne zreštaurovanej dvorane.

Prešov bol v rokoch 1530 až 1670 čisto evanjelický. Je to pozoruhodné preto, lebo reformácia sa začala 31. októbra roku 1517, keď Martin Luther priblížil na dvere zámockého kostola v nemeckom Wittenbergu 95 téz proti odpustkom. V tom čase žili v meste príslušníci nemeckej, slovenskej a maďarskej národnosti a prostredníctvom študentov študujúcim v Nemecku, ale aj obchodníkov, sa sem Lutherovo učenie dostalo pomerne rýchlo.

Rozhodnutie o založení *Evanjelickeho kolégia* prijali 18. novembra 1665 v *Košiciach*, na zasadnutí hornouhorských protestantských stavov a v roku 1667 sa v ňom začala výučba. Táto vyššia evanjelická škola mala byť pro-

tiváhou vtedajšej *Trnavskej jezuitskej univerzity*. Vzorom pre založenie tohto kolégia boli podobné evanjelické školy v Nemecku. Charakter štúdia bol gymnaziálny. V najvyšších ročníkoch sa študovala aj teológia a filozofia. V škole sa prednášalo v duchu protestantskej scholastiky a prenikali do nej aj iné názory novovekej filozofie. Medzi prvými absolventmi kolégia boli také významné osobnosti ako **Imre Tököly** – vodca protihabsburského povstania, či **Jakub Bogdan** – slávny barokový maliar. Ale študovali tu aj **Lajos Kosuth** – maďarský právnik, politik, bojovník za etnickú čistotu Uhorska a nezávislosť Uhorska od Rakúska, vodca maďarskej revolúcie, **Pavol Országh Hviezdoslav** – slovenský básnik, dramatik, spisovateľ, prekladateľ, právnik, člen Revolučného Národného zhromaždenia ČSR a čestný predseda Matice slovenskej, či **Daniel Miloslav Bachát** – evanjelický kňaz, senior, biskup banského dištriktu, spisovateľ, básnik, prekladateľ, organizátor kultúrneho života a ochotníckeho divadelníctva a mnohí iní.

V centre mesta sme sa zastavili pri pamätníku obetiam *Caraffovho Prešovského krvavého súdu*. Súd proti evanjelikom viedli v čase rekatolizácie, období, keď sa cisár **Leopold I.** rozhodol zaviesť vo svojej ríši výlučne katolicizmus. Vtedy, v roku 1687, tu bolo beštiálnym spôsobom popravených 24 obetí. Za tento súd sa v mene katolíckej cirkvi Prešovčanom ospravedlnil pápež **Ján Pavol II.** počas svojej návštevy mesta a sklonil hlavu pred pamätníkom obetí.

Na pltiach po Dunajci

Z Prešova smerovala naša cesta do *Pieninského národného parku*, kde sme si posadali do troch plti a zverili sa do rúk skúsených pltníkov. Počas splavovania Dunajca sme obdivovali krásy parku. Cestou nám dvaja mladí pltníci, hrdí Goralí s fantastickým zmyslom pre humor, rozprávali, kto sa môže stať v súčasnosti pltníkom, prečo majú na klobúkoch poprišívane mušličky a čo všetko práve vidíme po

obidvoch stranách rieky. Prvý deň sme nocovali v poľskej Štiavnicí (*Szczawnica*).

V rodisku Jozefa Bema

Ďalším cieľom nášho putovania bolo mesto *Tarnov*, v ktorom sa narodil generál **Jozef Bem**, poľský národný hrdina, účastník revolúcie a boja za slobodu rokov 1948/49. Na jeho počesť stojí pod starými hradbami mesta pomník, ku ktorému sme položili veniec. Vybudovali ho z iniciatívy *Spolku priateľov Maďarska v Tarnove*. V meste sa nachádza aj jeho mauzóleum, to sme si však nestihli pozrieť, zostal nám čas len na rýchlu prehliadku centra mesta, pretože sme mali vopred dohodnutú návštevu *Solnej bane vo Vieličke* (*Wieliczka*).

Prehliadka chýrnej solnej bane

Keďže nás bolo veľa, rozdelili nás na dve skupiny. Jedna mala anglického sprievodcu, ktorého výklad prekladala *Emma Slávka Spišáková*. My sme počúvali poľského sprievodcu. Z deviatich poschodí solnej bane sme prešli tri, spustili sme sa sto metrov do hĺbky bane a počas exkurzie sme absolvovali 802 schodov. Ako sa zvykne hovoriť, v ten deň nás nebolo treba uspať. Baňa na kamennú soľ patrí medzi najstaršie na svete, ťažba v nej prebiehala od 13. storočia do roku 1772. Bola súčasťou krakovských soľných baní, kde sa s ťažbou skončilo roku 1996. Soľ, ktorá sa tu ťaží, pochádza z miocénu. Dnes je baňa turistickou atrakciou, kde sú inštalované početné sochy, galérie a kaplnka, ktorú vysekali baníci. Ročne ju navštívi viac ako milión turistov. Na trase sprístupnenej pre nich sa nachádzajú sochy vytvorené baníkmi, ale aj súčasnými umelcami. Ešte aj kryštály v lustrach sú vyrobené zo solnej skaly, ktorá je sivej farby viacerých odtieňov, od skoro bielej až po skoro čiernu. Na konci turistickej trasy sa nachádza veľká sieň a kaplnka, ktorá je využívaná na rôzne oslavy a svadby. Okrem toho sa v turistickú časť bane nachádza aj podzemné

na Slovensku a v Poľsku

jazero a expozícia dejín soľného baníctva. Baňa sa používa aj ako rehabilitačné a wellness stredisko.

V Spolku Slovákov v Poľsku

Po návšteve soľnej bane naša cesta smerovala do Kráľovského hlavného mesta, druhého najväčšieho mesta Poľska, do *Krakova*. V Krakove sme začali deň návštevou hradu Wawel, ktorý pozostáva z mnohých objektov. My sme mali čas len na kráľovské komnaty. V Starom meste sme boli na Hlavnom námestí, kde sme obdivovali mnohé historické budovy. Neďaleko Hlavného námestia, na Ulici sv. Filipa, sa nachádza budova, v ktorej sídli *Spolok Slovákov v Poľsku*. Tu sme sa popoludní stretli s jeho generálnym tajomníkom **Eudomirom Molitorisom** a jeho manželkou, redaktorkou časopisu *Život Milicou Majerikovou-Molitorisovou*. Počas dvoch hodín, ktoré sme strávili v ich spoločnosti, nás pán **Molitoris** informoval o činnosti Spolku. Najprv sme sa ale sústredili v *Ústrednej galérii slovenského umenia*, v ktorej bola v tom čase inštalovaná výstava ilustrácií **Martina Juraja Oscitého**, Slováka, ktorý žije v Mníchove. Jeho práce zdobia knihu rímskokatolíckeho biskupa **Františka Rábeka** *Tajomstvo Zoborského kláštora*, v ktorej autor rozpráva príbeh sv. Gorazda. Na jednej z ilustrácií zachytávajúcej príchod do Blatnohradu je zobrazený keramický úlomok s hláholikou písanými písmenami. Tento úlomok objavili v Blatnohrade (Zalaváre) roku 1986. **Mária Žiláková** nám povedala, že ho našiel jej spolužiak, archeológ **Béla Szőke**, ktorý spoznal, že ide o hláholiku. Kurátorkou výstavy je aj nám známa **Daniela Suchá**, predsedníčka o. z. *CYRILOMETODIADA*. V galérii sú vystavené aj knihy, ktoré

Spolok doteraz vydal, a niekoľko exemplárov časopisu *Život*, z ktorých sme si mohli vziať pár kusov.

Organizačná štruktúra krajanov

Pán **Molitoris** nám toho o Slovákoch v Poľsku povedal veľa, žiaľ, všetky tieto informácie sa do tohto článku nezmestia, preto spomenieme iba pár údajov. Rozprával nám o organizačnej štruktúre slovenskej menšiny v Poľsku, ktorá je trojstupňová. Činnosť Spolku usmerňuje Ústredný výbor na čele s generálnym tajomníkom, druhý stupeň tvoria obvodné výbory, jeden na Orave a jeden na Spiši, a tretí samostatné miestne skupiny. Na Spiši je 13 slovenských dedín a na Orave 12. Členstvo v Spolku je dobrovoľné, každoročne však musia preukázať, koľko peňazí získali z členských príspevkov. Od roku 2005, keď v Poľsku schválili zákon o menšinách, dostávajú dotácie od štátu, ale suma je každý rok rovnaká. V Poľsku patria menšiny priamo pod ministerstvo vnútra – je ich 15, z toho 11 národnostných a 4 etnické. V budove, v ktorej sme sa stretli, sídli ústredný výbor a redakcia časopisu *Život*, ktorý vydávajú od roku 1957 nepretržite. Teraz vyšlo 802. číslo. Farebný časopis má 46 strán. Spolok má svoju tlačiareň a vydáva rôzne publikácie o Slovákoch v Poľsku, ale na objednávku aj inú tlač, čo mu zabezpečuje menšie príjmy. Preferovanou činnosťou sú podujatia pre deti: recitačné a výtvarné súťaže. Slováci v Poľsku majú dva folklórne súbory: v Novej Belej a vo Vyšných Lapšoch, ako aj dychové orchestre.

Slovenské národnostné vzdelávanie

Slovenské školy už nemajú. Majú len okolo 220 detí, ktoré sa učia slo-

venský jazyk a dejiny Slovenska. Kedysi mali v Jablonke aj svoje lýceum, ale to v 60. rokoch zrušili. Ich problémom je, že hovoria nárečím, ktoré je na pomedzí poľštiny a slovenčiny. Ich dedovia a pradedovia prirodzene rozprávali týmto nárečím, ale ich povedomie bolo slovenské. Momentálne žije v Poľsku podľa najnovšieho sčítania obyvateľov okolo 5 890 Slovákov, ale podľa vedenia Spolku toto číslo nezodpovedá skutočnosti, je ich určite viac.

V Slováckmi obývaných osadách

Počas našej cesty sme navštívili zámok v *Nedeci* (Niedzica) a hrad *Čorstyn* (Czorsztyn). V Nedeci, rodnom meste slovenského herca **Michala Dočolomanského**, nás pani **Halina Milaniaková** sprevádzala Kostolom sv. Bartolomeja. V *Oravke* sme si pozreli drevený kostol, ktorým nás sprevádzala **Žofia Fifaňská**. V *Novej Belej* nás v *Centre slovenskej kultúry* privítal **Jozef Majerčák** a v klubovni v *Jablonke* nám porozprávali o svojej činnosti **Božena Bryová** a **Ján Basisty**. Ukázali nám najväčšiu stavbu slovenského krajanového sveta v Poľsku, ktorou je budúce *Slovenské kultúrne centrum*. Držíme im palce, aby zvládli všetky peripetie sprevádzajúce výstavbu a mohli centrum čím skôr uviesť do prevádzky.

Poslednú noc sme strávili v obci *Chyžné* neďaleko Revúcej, odkiaľ sme sa ráno vydali na cestu domov. Tak ako vždy ráno, v autobuse nás aj teraz čakal pán farár s modlitbou, po ktorej nasledovalo stíšenie. Verím, že aj vďaka tomu sa tohtoročná cesta po stopách M. Luthera tak dobre vydarila.

Počas pútnického zájazdu sme sa zoznámili s príjemnými ľuďmi, s ktorými máme spoločný cieľ: zachovať v našej vlasti slovenskosť, slovenské povedomie.

Eubomíra Fallerová

Časopis *Budapešťanský Slovák* je fórom Slovákov žijúcich v hlavnom meste. Uverejnené materiály vyjadrujú preto v prvom rade mienku autorov. Naším zámerom je rešpektovať právo iných na vyjadrenie vlastného názoru, pričom v žiadnom prípade neposkytujeme priestor materiálom porušujúcim ľudskú dôstojnosť a práva iných.

Redakcia BS

Po nás potopa nebude

Foto: Ivett Körtvélyesi

V tretiu júnovú nedeľu, na Deň otcov, sa v XI. obvode Budapešti konalo Národnostné stretnutie. Už tretí rok po sebe opustila prístav Bárka na palube s trinástimi národnosťami obvodu.

Festival je nie náhodou pomenovaný podľa starodávneho plavidla, veď jeho dejiskom je park pri Bezodnom jazere a samotné podujatie je ponorením sa do folklóru a gastronómie rôznych kultúr v mestskej džungli. Oslávencami a zároveň hosťami boli národnosti žijúce v najväčšom obvode budínskej strany hlavného mesta, *Arméni, Bulhari, Gréci, Chorváti, Nemci, Poliaci, Rómovia, Rumuni, Rusíni, Srbi, Slováci, Slovinci a Ukrajinci*. Sila

obvodu spočíva práve v tejto rozmanitosti, „...lebo krajina jedného jazyka a jedného mravu je slabá a krehká,“ vieme už dávno od svätého Štefana.

Slovenská samospráva Nového Budína ponúkala degustáciu kofoly a tvorivú dielňu pre deti so *Zitou Farkasovou*, predsedníčkou Slovenskej samosprávy XXI. obvodu – Csepelu. Kultúrne podujatia prebiehali na troch miestach: pri kaviarni Esti Kornél, na malom javisku v parku Márie Töröcsikovej a na veľkom javisku Novobudínskeho parku. Doobeda v rámci otváracieho ceremoniálu hrali a tancovali v sprievode okolo jazera kapela *DeciBel* z *Maglódu* a *Pilišske trio*. Keď sa do-

stali k malému javisku, všetky národnosti pozdravili divákov vo svojom jazyku. Počas horúcej nedele Slovákov reprezentovali formácia *Slovenský Folk-Love* na čele s predsedom Slovenskej samosprávy XI. obvodu Budapešti *Leventem Galdom*, speváčky z Mlynkov a vynikajúci kuchári a carving majstri *Milan Minic* a *Pavel Chrt'an* z Vojvodiny, ktorí ukázali záujemcom nádherné vyrezané dekoratívne obrazy a sošky z tekvic a melónov. Na záver sa predsedovia národnostných samospráv spolu s primátorom Nového Budína *Imrem Lászlóm* rozlúčili s publikom s nádejou, že sa stretnú opäť o rok.

(ik)

Narodeniny XIII. obvodu s národnosťami

Foto: Ivett Körtvélyesi

Májovo-júnový, prvý naozaj horúci víkend, patril oslave narodenín XIII. obvodu Budapešti. Na párty dostali pozvanie aj národnosti najväčšieho peštianskeho obvodu. Príslušníci *arménskej, bulharskej, gréckej, nemeckej, poľskej, rómskej, rumunskej, rusínskej, slovenskej, srbskej a ukrajinskej* národnosti predstavili v stanoch na Mierovom námestí svoju kultúru a gastronómiu.

Záujemcovia si mohli pozrieť a spoznať rozmanitý život a tradície národností prostredníctvom výstav, remeselníckych výrobkov a hier, hudby a tanca, do ktorých sa mohli aj aktívne zapojiť.

Po národnostnom sprievode a pozdravoch vo všetkých jazykoch národností sa na pódiu vystriedali hudobné kapely a tanečné skupiny detských a dospelých národnostných umeleckých

súborov. Na pozvanie predsedníčky miestnej slovenskej samosprávy *Agneše Ferenczovej* slovenskú kultúru a tradície reprezentoval tanečný súbor *Večernica* zo *Šóskútu* výstavou tradičných odevov a ochutnávkou kapustníkov. Na uhasenie smädu bola k dispozícii kofola, na ktorú stáli rady. 26. festival národností sa skončil koncertom a spoločným nácvikom tanca.

(ik)

Srdcom vyšívané motívy rajskej záhrady

Srdcom vyšívané – tento názov nesie výstava výšiviek ľudovej umelkyne **Anny Illésovej Botyánszkej**, nositeľky titulu Majsterka ľudového umenia, významania Za celoživotnú umeleckú dráhu a Maďarského zlatého kríža za zásluhy. Prezentačnú jej diel usporiadala Slovenská samospráva IX. obvodu Budapešti (Františkova) v priestoroch Osvetového strediska mestskej časti.

Meno výtvarníčky, rodáčky z Veľkého Bánhedesa, našim čitateľom určite nie je neznáme, veď roky tam viedla Výšivkársky krúžok Rezeda, v Dome slovenskej kultúry v Békešskej Čabe Výšivkársky krúžok Rozmarín a vo svojom odbore dodnes zastáva rôzne vedúce funkcie v Békešskej župe, ale aj na celoštátnej úrovni. Zúčastnila sa na nespočetných prestížnych výstavách nielen so svojimi dielami, ale bola aj ich organizátorkou, resp. kurátorkou. Pred niekoľkými rokmi sa z rodinných dôvodov presťahovala do hlavného mesta a svoj nový domov našla práve vo Františkove. Tu pokračuje vo svojej pedagogickej činnosti, vedie Výšivkársky krúžok v Pestújhelyi (XV. obvod), niektoré práce jej „žiacok“ tiež vystavili v IX. obvode.

Na vernisáži vo Františkove, ktorá sa konala začiatkom mája, po pozdravných slovách pracovníčky hostiteľskej inštitúcie **Agneše Arapovicsovej Kissovej** pred početným obecenstvom predniesla privítací prejav keramikárka, zaslúžilá umelkyňa **Klára Kósová**. Členka Maďarskej umeleckej akadémie poznamenala, že Slováci sú jej aj preto blízki, lebo žije a tvorí v oblasti ohybu Dunaja a keď deň čo deň nastupuje v Senondreji na autobus, často počuje slovenské rozhovory obyvateľov okolitých obcí. „Obdivujem tri výšivkárky, jednou z nich je práve Anna Illésová Botyánszka. Ja som veľmi prisna, ale o jej tvorbe nedokážem povedať kritické slová. Čo je ľudové umenie?“ položila si otázku rečníčka. „Pamätať sa na minulosť, prezentovať ju v súčasnosti a sprostredkovať ju pre budúcnosť. V tom spočíva úloha ľudového umenia. Anna Illésová Botyánszka svojimi dielami teší nielen

Foto: CsL

seba, ale aj iných, a v tom spočíva jej skutočný talent. Keď sa v Maďarsku zmienime o výšivkách, každému ihneď prídu na um výšivky z Kalocse a okolia, alebo tzv. matyó výšivky z Mezőkövesdu. Lenže aj vďaka činnosti dnešnej vystavovateľky sme spoznali skvosty tohto druhu ľudového umenia napríklad zo Sedmohradska, alebo Békešskej župy a iných oblastí. Na jej výšivkách bujnú kvety, z ktorých má človek pocit, akoby sa pozeral na krásnu záhradu. A čo je záhrada? Existuje pozemská a rajská, v ktorej sme fyzicky nikdy nechodili, predsa o nej máme isté predstavy. Práve tieto motívy rajskej záhrady vyšívajú významní umelci, medzi ktorých patrí aj Anna Illésová Botyánszka. Mnohí jej môžu byť vďační za to, že ich naučila vytvárať takéto krásne diela. Kvety, stromy a vtáci na nich, zvestujúci dobré správy – všetko toto čaro sprostredkujeme pomocou našich výšiviek práve my, ženy, mužom a celému svetu. Ja už netrpezlivo čakám jej obhajobu záverečnej práce, pretože onedlho si v jej osobe budeme môcť uctiť ďalšiu členku Maďarskej umeleckej akadémie,“ dodala K. Kósová.

Slávnosť spestril hrou na gitare pracovník osvetového strediska **Balázs Varga** a výstavu oficiálne otvorila predsedníčka Poradného orgánu ľudového úžitkového umenia, pracovníčka Domu tradícií **Katalin Beszprémyová**. Vyzdvihla, že v oblasti aplikovania motívov z kožuchovej v Békešskej župe vo

výšivkárstve Anna Illésová Botyánszka síce mala uznávané predchodkyne, ale o to, že tento typ výšivkárstva sa rozšíril po celom Maďarsku, sa zaslúžila v najväčšej miere práve ona. „Kedysi kožušníci vo viacnárnostnej Békešskej župe chystali kožuchy podľa toho, kam sa práve pripravovali na jarmok, pretože rôzne národnosti uprednostňovali rôzne motívy a farby. Musíme úprimne povedať, že v päťdesiatych rokoch začala zanikať vrstva prirodzených nositeľov ľudovej kultúry. Zánikom originálnej ľudovej kultúry a dopytu po tradičných odevoch by motívy kožuchovej boli zapadli do zabudnutia. Ale vďaka výskumom a zručnosti Anny a jej nasledovníčok sa objavili na výšivkách a zachovali sa pre budúcnosť. Ľudové umenie nie je niečo skamenené, nie je pamiatkou, ktorú nemožno pozmeniť. Keď si niekto osvojí danú kultúru na úrovni „materinského jazyka“, tak sa aj ľudové umenie dá ďalej rozvíjať, vytvárať a prispôbovať podmienkam a výzvam súčasnej doby,“ prízvukovala K. Beszprémyová. Okrem vymenovania nespočetných výstav, kurzov, krúžkov, školení, pedagogickej dráhy, publikačnej činnosti a ďalších zásluh a úspechov Anny Illésovej Botyánszkej upriamila pozornosť prítomných na ďalší dôležitý ľudský faktor: „Anna neúnavne chodila po celom Maďarsku, aby odovzdala záujemkyniam svoje skúsenosti z výšivkárskeho umenia, ale aj z tkania, remesla, ktoré sa medzičasom tiež vyučila a stala sa jeho majsterkou. Tu treba pripomenúť, že za jednou úspešnou osobou vždy stojí niekto, kto ju podporuje, pomáha jej. Aj touto cestou by som sa chcela poďakovať manželovi Anny Karolovi, ktorý ju sprevádzal po celej Karpatskej kotline, aby ona mohla ďalej šíriť toto ľudové umenie.“

Na záver vernisáže sa v mene organizátorov poďakovala záujemcom za aktívnu účasť predsedníčka slovenského voleného zboru obvodu **Alžbeta Árgyelánová**. Radosť z veľkého záujmu o expozíciu vyjadrila aj vystavujúca umelkyňa.

(CsL)

Cinkota má svoju evanjelickú farárku

Ako iste viete, v XVI. obvode Budapešti, v mestskej časti známej ako Cinkota, žije veľa obyvateľov, ktorí sa hlásia k slovenským koreňom. Predpokladám, majú určite veľkú radosť z toho, že na miestnej fare bude pôsobiť sympatická mladá evanjelická farárka **Anett Lászlóová Agodová**. V nedeľu 11. mája slúžila svoju prvú bohoslužbu v evanjelickom kostole na Ulici ružový list (Rózsalevél u.) č. 46, v ktorom sme sa zišli na pozvanie predsedníčky Slovenskej samosprávy XVI. obvodu **Zuzany Szabovej**.

Do kostola sprevádzal **Anettu Lászlóovú Agodovú** brat farár **István Vető** pôsobiaci v Cinkote, s ktorým bude sestra farárka odteraz spolupracovať a ktorý si túto bohoslužbu vypočul spoločne s veriacimi.

V kázni, ktorú sestra farárka viedla najprv v slovenskom a potom v maďarskom jazyku, vravela o tom, že najradostnejšou udalosťou posledného obdobia, ktorá sa nás všetkých dotkla, bola voľba pápeža. Milióny ľudí po celom svete sledovali komín Sixtínskej kaplnky vo Vatikáne. Po všetkých politic-

kých diskusiách a vojnových správach bolo skutočnou úľavou čakať na biely dym. Keď sa konečne vzniesol do výšky, dav prepukol v jasot. Sestra farárka čítala správy od katolíkov, evanjelikov, aj neveriacich. „Osoba pápeža neznamena pre rôznych ľudí to isté, ale ich radosť bola spoločná. Kiežby sme mohli zažiť viac takejto radosti naprieč národmi a náboženstvami! Kiežby aj náš osobný život bol naplnený radosťou!“ vyslovila svoje pranie sestra farárka

O radosti bola aj celá kázeň. Aj v každodennom živote túžime po radosti. Hoci nás neraz zasiahne nespravodlivosť, bolesť či strata, pravá radosť v Kristovi ale pretrváva.

Božie kráľovstvo spočíva v spravodlivosti, pokoji a radosti v Duchu Svätom. Božia spravodlivosť je neoddeliteľná od jeho lásky a milosrdenstva – je to dar, ktorý prijímame vierou skrze milosť. Pokoj, ktorý nám Kristus ponúka, nie je len pocitom, ale mocou riešiť každodenné zápasy. A napokon, duchovná radosť je ovocím života s Bohom – je trvalá, hlboká a prekonáva aj ťažké chvíle.

Kristus nás pozýva žiť v tomto kráľovstve už tu na zemi. Kresťanský život má byť životom radosti, pokoja a lásky. Takto môžeme byť svedkami Božej prítomnosti vo svete.

„*Toto som vám hovoril, aby moja radosť bola vo vás a vaša radosť aby bola úplná.*“ (Jn 15,11). Pokoj Boží, ktorý prevyšuje každý rozum, bude hájiť vaše srdcia a vaše mysle v Kristovi Ježišovi,“ povedala na záver **Anett Lászlóová Agodová**.

Brat farár **István Vető** po skončení bohoslužby oznámil prítomným veriacim, že v takmer tisícročnom cinkotskom kostole kázali bohoslužby od roku 1699 po niekoľko storočí v slovenskom jazyku.

V Dome evanjelického cirkevného zboru sa po službách Božích konalo agapé. Hostí privítala predsedníčka Slovenskej samosprávy XVI. obvodu **Zuzana Szabová**, ktorá vo svojom príhovore v krátkosti informovala o minulosti evanjelickej komunity v Cinkote. Posedenie pokračovalo neformálnym priateľským rozhovorom a chutným pohostením.

EF

Viera napriek pochybnostiam

V poslednú aprílovú nedeľu sa v kaplnke Slovenského evanjelického cirkevného zboru v Budapešti konala slávnostná bohoslužba s Večerou Pánovou. Kázňou poslúžila farárka **Anett Lászlóová Agodová**, pričom obrad hudoobne obohatil kantor **János Bacsí**.

Služby Božie sa konali počas veľkonočnej oktávy – osemdňového obdobia radostných osláv Kristovho zmŕtvychvstania, ktoré je v katolíckej cirkvi zakončené Nedeľou Božieho milosrdenstva. V evanjelickej tradícii sa však oktáva neslávi v rovnakom liturgickom duchu. Dôraz sa kladie najmä na Veľkonočnú nedeľu a pondelok ako na dni víťazstva života.

Text kázne sestry farárky vychádzal z evanjelia podľa Jána 20, 24–29, z príbehu o neveriacom Tomášovi. Tomáš, jeden z Dvanástich, nebol prítomný, keď sa učeníkom zjavil Ježiš. Keď mu ostatní povedali: „Videli sme Pána,“

odpovedal, že neuverí, kým neuvidí stopy po klincoch a nevloží ruku do rany na jeho boku. O osem dní boli učeníci znova spolu a Tomáš bol medzi nimi. Ježiš prišiel cez zatvorené dvere, postavil sa medzi nich a povedal: „Pokoj vám!“ Potom vyzval Tomáša, aby sa dotkol jeho rán a nebol neveriaci, ale veriaci. Tomáš zvolal: „Pán môj a Boh môj!“ Ježiš mu odpovedal: „Uveril si, pretože si ma videl. Blahoslavení, ktorí nevideli, a uverili.“ Tento úryvok poukazuje na napätie medzi pochybnosťou a vierou – aktuálnu tému aj pre dnešného človeka.

V kázni zaznel kritický pohľad na kontrast súčasnosti, keď niektoré skupiny počas veľkonočných sviatkov propagujú hodnoty protichodné kresťanskému posolstvu. „Na sociálnych sieťach som čítala komentár, v ktorom niekto ironicky poznamenal, že niektorí ani nepotrebnú drogy, lebo veria vo vzkriesenie

mŕtveho, ktorý vraj neexistuje,“ s rozhorčením konštatovala sestra farárka a pokračovala: „Z vonkajšieho pohľadu sa môže zdať, že kresťanská viera je slepé prijatie niečoho nepochopiteľného, ale v skutočnosti ide o živý vzťah s Bohom. Viera nie je len myšlienka, ale osobná skúsenosť, ktorá sa prejavuje v každodennom živote. Aj dnešný biblický príbeh je o viere – o túžbe, pochybnosti, hľadaní a napokon o jej nájdení,“ povedala.

Po bohoslužbe sa veriaci zišli na neformálnom stretnutí pri malom občerstvení a priateľských rozhovoroch. Služby Božie spojené s Večerou Pánovou, ktoré sa po dlhšej prestávke opäť uskutočnili v kaplnke Slovenského evanjelického cirkevného zboru v Lutherovom dvore, organizačne pripravila Slovenská samospráva VIII. obvodu Budapešti na čele s **Monikou Szelenyiovou**.

(kan)

Spätný pohľad a nové výzvy

Na májovom valnom zhromaždení *Kruhu priateľov Slovenského Komlóša* (KPSK) členovia bilancovali a plánovali. Rok 2024 bol plný aktivít, spolupráce a výziev, ktoré si vyžadujú spoločné úsilie a udržanie kontinuity kultúrnych hodnôt.

Prítomných privítala predsedníčka KPSK **Alžbeta Hollerová Račková**, ktorá navrhla aby zápisnicu zo zasadnutia valného zhromaždenia viedla **Anna Istvánová** a overovateľkou bola **Katarína Szabová Tóthová**, čo prítomní jednohlasne schválili.

Zasadnutie sa začalo hodnotením minuloročných podujatí, prezentácie albumu prác drevorezbára **Michala Zsolnaiho** v Budapešti a následne v tomto roku v Segedíne a na Dni mesta Slovenský Komlós, na ktorom sa zúčastnili delegácie z rôznych partnerských miest, členovia *Kruhu priateľov Slovenského Komlóša*, medzi nimi aj poslanecký zbor Slovenskej samosprávy II. obvodu Budapešti. Atmosféru a program na Dni mesta ocenil aj prítomný primátor Slovenského Komlóša **Zoltán Zsura**, ktorý vo svojom vystúpení venovanom situácii a pomerom v meste vyzdvihol kvalitnú spoluprácu v zastupiteľstve, pokračujúcu modernizáciu ciest a obnovu kultúrneho domu, do ktorej investovali 460 miliónov forintov. Významným projektom bude aj nové turistické centrum a rozšírenie cyklotrasy. Zoltán Zsura referoval o činnosti mestskej rady a venoval sa aj výzvam – predovšetkým prevádzke mestského kúpaliska Ruža, ktoré je pre rozpočet mesta veľkou záťažou. Napriek tomu sa samospráva rozhodla neukončiť jeho činnosť. Mesto musí zároveň ročne splácať 100 miliónov forintov štátu na základe prehrátého súdneho sporu, čo si vyžaduje ešte zodpovednejšie hospodárenie.

Po správe o stave mesta nasledovalo hodnotenie činnosti KPSK, ktoré predniesla **A. Hollerová Račková**. Rok 2024 sa niesol v znamení spolupráce so

Foto: EF

slovenskými samosprávami v Budapešti, Slovenskou samosprávou v Slovenskom Komlóši a Úniou slovenských organizácií v Maďarsku. Mimoriadne úspešnou bola prezentácia knihy **Juraja Dolnozemskeho** a vydanie albumu k 80. narodeninám **Michala Zsolnaiho**. Prezentácia tejto publikácie sa konala v novembri v priestoroch Osvetového strediska Eötvös10 v Budapešti a bola obohatená o slovenský kultúrny program žiakov komlóšskej slovenskej školy. Potešiteľná bola aj skutočnosť, že na prezentácii albumu boli prítomní viceprimátor mesta **Zoltán Horváth**, predsedníčka Slovenskej samosprávy v Slovenskom Komlóši **Zuzana Lauková**, riaditeľka slovenskej školy **Marianna Bajczarová** a jej zástupca **Gábor Kracsmeri**, ktorý podobne sprevádzal vystúpenie detí.

O hospodárení organizácie predseda dozornej rady **Michal Lóczi** konštatoval, že KPSK síce minul o 120 000 forintov viac než sa plánovalo, ale stále disponuje rezervou a nemá žiadne dlhy. Dôležitou informáciou bolo aj to, že v roku 2025 už národnostné samosprávy nebudú môcť poskytovať finančnú podporu priamo, čo si vyžaduje nové prístupy pri realizácii plánovaných aktivít.

Medzi plánované podujatia na rok 2025 patrí prezentácia albumu prác drevorezbára **Michala Zsolnaiho** v Slovenskom Komlóši, kde by rozhovor s umelcom viedla **Iveta Hruboňová**. V podobe literárneho večera je v pláne, takisto v Slovenskom Komlóši, prezentácia knihy **Istvána Gábora Benedeka** Komlóšska tóra za účasti jeho manželky **Hajnalky** a prekladateľky knihy **Lubomíry Fallerovej**. Tento literárny večer

plánuje predsedníčka KPSK spestriť klezmerovou hudbou a úryvkami z knihy, ktoré by striedavo po slovensky a po maďarsky čítali **Ján Bencsik** a **Anna Istvánová**. No a v pláne je aj koncert opernej speváčky, rodáčky zo Slovenského Komlóša **Edity Sutovej**, ktorá žije vo Švajčiarsku a ktorá v októbri plánuje navštíviť svoje

rodné mesto. Uvažuje sa tiež aj o prezentácii novej knihy **Pavla Závadu**.

Významnou pripravovanou aktivitou je aj účasť zástupcov KPSK na Dňoch mikroregiónu Červený Kameň v rámci projektu Interreg, na ktorom sa ako projektový partner podieľa Únia slovenských organizácií v Maďarsku. Podujatie sa uskutoční 11. a 12. júna a bude zamerané na uchovávanie tradícií. Únia sa zapojí prednáškou o identite, túto úlohu prijala **Mária Zsiláková**. Obyvatelia Veľkého Bánhedeša ponúkli prispieť výstavou čepcov, **Michal Zsolnai** preukáže svoju rezbársku zručnosť, no a nebude chýbať ani ukážka gastronómie a prezentácia tradičných koláčov.

Na záver zaznela iniciatíva pozvať známych rodákov zo Slovenského Komlóša žijúcich v Budapešti na budúročné podujatie organizované pri príležitosti 280. výročia založenia mesta. Valné zhromaždenie potvrdilo, že KPSK je nielen živou komunitou, ale aj aktívnym nositeľom slovenského kultúrneho dedičstva v Maďarsku.

Oficiálna časť zasadnutia valného zhromaždenia KPSK sa skončila, ale program pokračoval vystúpením *Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena*. Jeho členovia pod vedením dirigenta **Ádáma Balázsa Galambosa** a za klavírneho sprievodu **Jánosa Bacsioho** zaspievali slovenské piesne z tunajších regiónov.

Priestor pre zasadnutie a následné kultúrne podujatie zabezpečila Slovenská samospráva VI. obvodu Budapešti na čele s predsedom **Jurajom Rágyanszky**.

(EF)

Seniori v múzeu jaskynných obydľí

Skupinka členov *Klubu slovenských dôchodcov* v *Budapešti* navštívila koncom mája Pamätné múzeum jaskynných obydľí v XXII. obvode hlavného mesta, v Budafoku. Výstavné priestory slúžili až do 60. rokov minulého storočia ako byty, preto by sme ich možno nemali nazývať jaskynnými obydľami, ale skôr domami vyhlbenými v skalách.

Na začiatku 18. storočia kúpil rakúsky vojvodca francúzskeho pôvodu *Eugen Savojský* územie dnešného Ráckeve, ostrova Csepel a mestskej časti Budafok, pôvodne Promontor, čo znamená horský výbežok, vyvýšenina. V tejto južnej časti hlavného mesta sa vyvýšená Tétenská plošina pozostávajúca prevažne z vápenca tiahla až k Dunaju. Po ústupe Turkov *Eugen Savojský* pozval do opustenej oblasti srbských a saských osadníkov, ktorým poskytol 7-ročnú daňovú úľavu, ak tam vysadia a budú obrábať vinice. Takto vznikli základy úspešného vinohradníctva v Budafoku a výroby červeného vína, ktoré popularizovali srbskí vinohradníci. Keďže v tejto oblasti nebolo možné stavať, poddaní sa denne plavili cez Dunaj medzi Csepelom a Promontorom. Osídľovanie obce sa začalo za vlády *Márie Terézie*, ktorá nariadila budovanie ulíc, škôl a kostolov. S príchodom remeselníkov sa obec rozrastala a urbanizovala.

Prosperujúce vinice však v 90. rokoch 19. storočia postupne zničila fyloxéra a vinári si museli hľadať iné zdroje obživy. Ovocné sady priniesli zisk až po niekoľkých rokoch a tak tí, ktorí nemali úspory, začali ťažiť vápenec. Vápenec bol veľmi vyhľadávaný v čase prudkého rozmachu Budapešti. Ťažko vyťažený kameň zo zakúpených alebo prenajatých pozemkov dopravovali na konských povozoch k Dunaju, odkiaľ naložené člny ťahali pomocou zapriahnutých zvierat proti toku až k Reťazovému mostu, kde ich speňažovali. Z týchto kameňov postavili nábrežnú promenádu, Parlament a množstvo palácov a nájomných domov, ktoré stoja dodnes. Do priehlbín, ktoré vznikli vyťažením kameňa, sa od prelomu 19. a 20. storočia postupne sťahovali chudobní ľudia, ktorí si tak ušetrili náklady za podnájom. Zariadili si v nich izby, kuchyne, na slnečných miestach vytvorili záhradky a tam, kam sa nedostali slnečné lúče, chovali zvieratá alebo využívali výklenky ako komory a sklady. Neskôr prenajímali nepotrebné „izby“ nájomníkom. Vďaka pracovitým rukám vznikli na mieste niekdajšieho kameňolomu obytné domy, kde dodnes zbierajú dažďovú vodu do funkčnej cisterny, ktorá slúži na umývanie a pranie. Pitnú vodu bolo treba nosiť z verejnej studne

na konci ulice. Zdravotný stav obyvateľov týchto bytov bol v dôsledku vlhkého, zatuchnutého vzduchu a sili-kózy spôsobenej ťažbou kameňa horší ako priemer, preto sa vedenie mesta už v 20. a 30. rokoch snažilo zabezpečiť tamojším obyvateľom modernejšie bývanie. Do uvoľnených jaskynných bytov sa však nasťahovali ďalší ľudia žijúci v hlbokkej chudobe. V 60. rokoch po povinnom vysťahovaní jaskynné byty zasypali a pozemky predali. Jeden z posledných zrušených bytov, kde takmer 50 rokov žila vdova Tóthová, v 70. rokoch zakúpilo Historické múzeum.

Pamätné múzeum je prístupné z Verebovej ulice po zdolání niekoľkých schodov. Dva byty sú zrekonštruované a zariadené predmetmi, ktoré kedysi používali tunajší obyvatelia. Zbierku neskôr doplnili o nástroje používané miestnymi remeselníkmi, napr. obuvníkmi a stolármi. Pamätné múzeum spravuje dôchodca *Péter Appler*, ktorý na požiadanie nielen ukáže záujemcom zaujímavú expozíciu, ale im aj ochotne a pútavo porozpráva históriu Budafoku a zaujímavé a poučné príbehy o niekdajších a súčasných vínnych pivniciach a ľuďoch, ktorí tu žili a pracovali a položili základy rozvoja Budafoku.

Beáta Tamásová/ef

V XIII. obvode hlavného mesta spomínali na kanonika Vojtecha Uhlára

V druhú májovú sobotu si kladením vencov pri pamätnej tabuli **Vojtecha Uhlára** pripomenuli pamiatku staviteľa Kostola sv. Ladislava na Námestí mieru v Budapešti. Podujatie spojené so slovenskou svätou omšou a koncertom usporiadala Slovenská samospráva XIII. obvodu Budapešti s podporou Samosprávy XIII. obvodu hlavného mesta.

Po odznení slovenskej, maďarskej a oficiálnej hymny EÚ prítomných pozdravila predsedníčka slovenského voleného zboru **Agneša Ferencziová**. V úvode štipendisti samosprávy, žiaci budapeštianskej slovenskej školy **Marcell Pintér** a **Peter Tauber – Motika** prítomným priblížili životnú dráhu slovenského kanonika **Vojtecha Uhlára**, ktorý sa narodil v Zlatých Moravciach v roku 1886. Najprv vyučoval náboženstvo v katolíckych školách v Budapešti a v roku 1916 sa stal kaplánom na fare Kostola sv. Ladislava, kde slúžil až do svojej smrti. V novembri 1932 kardinál **Justinián Sérédi** rozdelil budapeštiansku diecézu na ľavom brehu Dunaja na dve časti – na vnútornú a na vonkajšiu peštiansku diecézu. V tom istom roku sa stal **V. Uhlár** dekanom a inšpektorom katolíckych ľudových škôl Vonkajšej peštianskej diecézy. Bol členom misijného spolku diecéznych farárov „*Unio Cleri pro Missionibus*” a čestným kanonikom ostrihomskej kapituly. Mestská časť Angyalföld nikdy nebola bohatým obvodom. Podľa dobových dokumentov počas pôsobenia **Uhlára** tu ešte žilo okolo 10 tisíc Slovákov, prevažne robotníkov, ktorí sa nezľakli ťažkej fyzickej práce. Zrejme nejeden z nich navštevoval sväté omše **V. Uhlára**. Verný služobník Boží zomrel v roku 1938 v Budapešti vo veku 51 rokov. **Vojtech Uhlár** sa počas 22 rokov svojej farárskej služby v XIII. obvode staral o chudobných. Pomáhal tým, ktorí sa dostali do ťažkej situácie, aj preto ho nazývali patrónom chudobných.

„Na **Vojtecha Uhlára** môžeme spomínať vďaka niekdajšej podpredsedníčke slovenského voleného zboru obvodu **Kláre Máthéovej Papučekovej**, ktorá

vyhľadala informácie o jeho pôsobení. Slovenský volený zbor tohto obvodu je vďačný aj miestnym duchovným, ktorí vždy umožnia, aby sme tu mali slovenské sväté omše, vyzdvihla hlavná organizátorka programu, predsedníčka Slovenskej samosprávy XIII. obvodu Budapešti **A. Ferencziová**. Pamätnú tabuľu **V. Uhlára** posvätil farár **Béla Vojtech Balík** zo XVII. obvodu hlavného mesta. Potom nasledovalo kladenie vencov, na ktorom sa zúčastnili predsedníčka SSB **Edita Hortiová**, podpredseda SSB **Levente Galda**, v mene Samosprávy XIII. obvodu **Zsuzsanna Kantulyová Csataová**, bývalá členka Slovenskej samosprávy XIII. obvodu **Klára Máthéová Papučeková** a štipendisti samosprávy **M. Pintér**, **Daniel Fortunát Fridel** a **P. Tauber – Motika**.

Slovenskú svätú omšu veriacim z Budapešti, Mlynkov, Santova a Kereszturu slúžil farár Kostola Povýšenia Svätého kríža v Kerestúre **Béla Vojtech Balík**. Vo svojej kázni vyzdvihol, že prežívame radostné obdobie zmŕtvychvstania Pána a zvolenia nového pápeža. „*Lev XIV. vo svojom prejave povedal, že chce byť medzi nami ako nástupca sv. Petra, ako dobrý pastier, ktorý zhromaždí všetky ovce do jedného ovčince, aby sa naplnili slová Pána Ježiša: aby bolo jedno stádo a jeden pastier. Na dobrého pastiera spomíname aj dnes, a to na Vojtecha Uhlára, a som presvedčený, že silu k tejto službe naberá z toho, že sa pozerá na Pána a modlí sa k Pánu Bohu.*”

Po svätej omši nasledoval hodinový koncert formácie *More von dir*.

Violončelisti **Endre Kertész** a **Olivér Pál** predniesli skladby A. Kummera, A. Vivaldiho, J. S. Bacha, G. P. Telemanna, F. Chopina, B. Smetanu a A. Dvořáka. Na konci programu sa prítomným prihovoriel predseda *Kultúrneho spolku za Mlynky Levente Galda*, ktorý pri príležitosti Dňa matiek zablahoželal všetkým mamičkám. Spomienková slávnosť sa skončila pohostením vo farskej záhrade.

(im)

Slovenská samospráva Budapešti

Edita Hortiová
predsedníčka

Levente Galda
zástupca predsedníčky

Pavol Beňo
Monika Szabová
Zuzana Szabová
Monika Szélényiová
Pavol Zelman

Sekretárka:
Eubomíra Fallerová

Adresa SSB:
Akadémia ul. 1, Budapešť 1054
Telefón: 374-0635
E-mailová adresa:
ssambp@gmail.com

Redakcia

Eubomíra Fallerová
šéfredaktorka

Vlasta Zsákaiová
jazyková redaktorka

Edita Hortiová
Pavol Beňo

Spomienková slávnosť v Zalaváre vo fotografii

Foto: EF

Za finančnú podporu poskytnutú na vydanie nášho časopisu srdečne ďakujeme
Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

S finančnou podporou

Pri zostavovaní čísla sme čiastočne použili články a fotografie z Ľudových novín a webovej stránky www.luno.hu.

BUDAPEŠTIANSKY
SLOVAK

Časopis Slovenskej samosprávy Budapešti. Náklad: 1000 výtlačkov.
Za vydanie zodpovedá predsedníčka Slovenskej samosprávy Budapešti *Edita Hortiová*.
Adresa redakcie: 1054 Budapešť, Akadémia u. 1, tel./fax: (+36 1) 374-0635, email: ssambp@gmail.com
Uzavierka čísla: 25. júna 2025.
ISSN 1416-6453. Tlač: CZEDE Kft., Budapešť

Megemlékezés Áchim L. Andrásról Békéscsabán

A Csabai Szlovákok Szervezete és a városi Szlovák Önkormányzat meghívására 2025. május 15-én Békéscsabára látogatott a budapesti Szlovák Nyugdíjasok Klubjának küldöttsége, ahol részt vett az Áchim L. András emlékére szervezett egésznapos programon. A Berényi úti temető volt a csabai program első helyszíne, ahol az egykori parasztpolitikus sírjánál koszorúzással egybekötött megemlékezésre került sor. Ezen az eseményen a Szlovák Nyugdíjasok Klubjának tagjain kívül jelen voltak Békéscsaba Szlovák Önkormányzatának és a Csabai Szlovákok Szervezetének, valamint Budapest XII. és XIV. kerületi (Zugló) szlovák önkormányzatainak, az Ozvena Budapesti Szlovák Kórusnak és az Identita Szlovák Egyesületnek a képviselői, továbbá Áchim L. András Magyarországon élő leszármazottai.

A volt országgyűlési képviselő temetői nyughelyénél Forrainé Kovács Márta történész, muzeológus köszöntője után Molnár M. Eszter idézte fel Áchim L. András tevékenységének fontosabb állomásait. Ezt követően a küldöttségek és a hozzátartozók koszorúkat helyeztek el a politikus sírján.

A küldöttségek Sutyinszky János, sírját is felkeresték a temetőben, és főhajtással tisztelegtek az Ozvena Budapesti Szlovák Kórus volt karnagyának emléke előtt.

A békéscsabai program a Munkácsy Mihály Múzeumban folytatódott, ahol tárlatvezetéssel megtekintették a Munkácsy életművét bemutató kiállítást, valamint a néprajzi-képző-

művészeti gyűjteményt és az őskőkortól a honfoglalásig terjedő időszak gazdag régészeti leleteit.

A csabai tartózkodás további programjának a Munkácsy Mihály Múzeum adott otthont. Az Áchim L. Andrásról szóló előadásokat megelőzően Áchim Kovács Anikó hegedűművész adott rövid hangversenyt. Ezután Kiszely András önkormányzati képviselő emlékezett meg vázlatosan Békéscsaba nagy szülöttjéről, majd Püski-Liker Bence, a Csabai Szlovákok Szervezetének elnöke vázolta fel, hogyan él a csabaiak emlékezetében Áchim L. András hagyatéka. Rámutatott, hogy Békéscsaba nemcsak Munkácsy, hanem Áchim városa is.

Ezt követően Molnár M. Eszter, aki közel négy évtizede Áchim kutató, a „Perben az igazságért” című előadásában a XX. század első évtizede neves parasztpolitikusa életével kapcsolatos, eddig még nem ismert információkat osztott meg a hallgatósággal. Röviden ismertette Áchim L. András hányatott

gyermekkorát, szerteágazó munkásságának, valamint fiatalon bekövetkezett, tragikus halálának körülményeit.

Teljes nevén Áchim Liker András szlovák-magyar származású, Békéscsabán született gazdálkodó, szocialista parasztpolitikus, a korabeli alföldi demokratikus agrármozgalmak meghatározó alakja volt, aki a Kárpát-medencében élő magyar és nem magyar nemzetiségű polgárainak az összefogását szorgalmazta. Kiállt a politikai szabadságjogokért, küzdött a vidéki szegénység és nyomor ellen. A nagybirtok elleni harc zászlóvivője volt. Szorgalmazta a földosztást, a nemzetiségi és vallási különbségek felszámolását. Megalakította a Magyarországi Független Szocialista Parasztpártot, vagyis a Magyarországi Parasztpártot, és annak hetilapját a Paraszt Újságot, amelynek a szerkesztője is volt. Békéscsabán az idősebb lakosok az iránta érzett megbecsülésüket fejezik ki azzal, hogy a mai napig „náš Ondriš”-ként emlegetik. Születésének 100. évfordulóján az Élővíz-csatorna partján szobrot állítottak a tiszteletére. A róla elnevezett lakótelepen pedig egész alakos szobra hirdeti emberi nagyságát. Egykori otthona ma tájház és emlékmúzeum.

A Munkácsy Mihály Múzeum történeti gyűjteménye 2024. májusában Áchim L. András dédunokája végrendeletének köszönhetően a politikus személyéhez kötődő tárgyakkal és dokumentumokkal bővült.

Tamás Beáta,
a Szlovák Nyugdíjasok Klubjának tagja

Istentisztelet szlovák nyelven

Cinkotán még ma is jelentős számban élnek szlovák származású lakótársaink, akik közül többen őrzik, értik és beszélik is őseik anyanyelvét. Elsősorban rájuk gondolt az evangélikus közösség vezetése, amikor lehetővé tette, hogy május 11-én a vasárnapi istentiszteletet szlovák nyelven hallgathatták a gyülekezet tagjai.

A különleges alkalom prédikátora Lászlóné Agod Anett volt. A lelkes szorong azonos szinten beszél magyarul és szlovákul. Ő szlovák származású magyarnak vallja magát, mivel felmenői között vannak szlovákok is. A cinkotaiak a jövőben sokszor találkozhatnak majd vele, hiszen hitoktatói feladatot fog ellátni Vető István lelkész úr mellett.

A hívekhez kizárólag szlovák nyelven intézte szavait, majd az istentisztelet végén magyarul is összefoglalta az elhangzottakat. Elmondta, hogy a közelmúlt kétségtelenül legnagyobb ese-

ménye a pápaválasztás volt, és a várokozás a fehér füstre igazi felüdülést jelentett napjaink zaklatott, békétlen, konfliktusokkal, háborúkkal terhelt médiáihírei között. Ezt az eseményt nem csak a katolikusok, de az összes többi vallás követője is nagy figyelemmel kíséri, és a fehér füst felszállásakor a vallásuk eltérő gyakorlása ellenére is mindannyian együtt örültek. Egy ilyen esemény ugyanis rávilágít arra, hogy az az öröm, amelyet az istenhit jelent a hívó ember számára, nem függ a körülményektől, és nem is múlik el. Sokszor érnek minket olyan kis örömek, amelyek minden érzékszervünkre hatással vannak. Ilyen lehet például egy jó íz, egy kellemes érintés, egy szép zenei hang, egy szép látvány, egy kellemes illat, de ezek fizikai örömek, és ezért mulékonyak, elillannak. Az Istenbe vetett hitünk azonban nem fizikai, hanem lelki eredetű öröm, nem múlik el, és

örök támaszunk lehet életünk folyamán.

Zárszóként Vető István, a cinkotai evangélikus gyülekezet lelkésze arra hívta fel a figyelmet, hogy ebben a közel 1000 éves cinkotai templomban 1699-től évszázadokon keresztül szlovák nyelven folyt az istentisztelet. Akik eljöttek erre a különleges alkalomra megsejthették, milyen is lehetett akkor egy istentisztelet, beleképzelhették magukat felmenőik érzéseibe, amelyek akkor, évszázadokkal ezelőtt a templomban érthették őket.

Az istentiszteletet agapé követte az evangélikus közösségi házban, ahol dr. Szabó Zsuzsanna, a Budapest XVI. kerületi Szlovák Önkormányzat vezetője köszöntötte a megjelenteket, röviden utalt arra, milyen nagy múltú gyülekezet a cinkotai evangélikusok közössége, majd szorgos kezek finom falatokkal töltötték meg az asztalokat, amelyek mellett jókedvű kötetlen beszélgetés kezdődött.

Mészáros Tibor

„Mi már nem gyártunk, hanem javítunk” – látogatás a Csombó család kosárfonó műhelyében

A hetedik kerület egyik csendes utcájában, egy szerény műhelyben egy különleges mesterség él tovább: a kosárfonás és a fonott bútorok javítása. Ez nemcsak munka, hanem hagyomány, családi örökség, és egy letűnőben lévő világ utolsó bástyája. Csombó Tamással és édesanyjával, Mráz Margittal beszélgettünk a múltról, jelenről és jövőről – munkáról, filmekről, legendás vendégekről és a mesterség becsületéről.

Hogyan indult a kosárfonás hagyománya a családban? Csombó Tamás: Nagypapám kezdte az 1940-es években, én már a harmadik generáció vagyok. Régen sokkal többen voltunk a szakmában – nagymama, szülők, nagybácsi – ma már csak anyukám és én visszük tovább. Kosarakat, tonet- és rattanbútorokat javítunk, ma már főként ezekkel foglalkozunk.

Meg lehet ma ebből élni? Igen, egy bizonyos szinten. Magyarországon nincs konkurenciánk, így ketten is fenn tudjuk tartani magunkat. Emellett filmekhez is dolgoztunk – a *Sorstalanság* című filmben is láthatók munkáink.

Más filmekből is ismerős lehet a munkájuk? A *Sorstalanság* mellett

például a *Asterix és Obelix*, illetve egy francia dokumentumfilm Hitler életéről is használt tőlünk készült nyugágyakat. Egyszer hat darabot készítettünk fotó alapján – kár, hogy nem tartottunk meg egyet emlékre.

A munka nem egyszerű fizikai tevékenység, igaz? Nagyon nehéz. Kézzel dolgozunk, szálanként fűzzük be a nádat a bútorokba, főleg régi, akár 200 éves darabokba. Itt nincs gépesítés – ez valódi kézműves munka.

Mi volt a legkülönlegesebb megrendelésük? A MALÉV összes hőlégballon-kosarát mi készítettük. Akkor még apu és anyu együtt dolgoztak, Dunakeszin készült 8–10 darab. Ma már ritkák az ilyen megrendelések.

Van, aki majd továbbviszi a mesterséget? Kislányom van, még csak ötéves. Talán nem ezt fogja csinálni, de próbáljuk átadni neki a tudást, legalább az elméletet.

A filmipar még megtalálja Önöket? Mostanában már csak ritkán. Régebben sokkal többet dolgoztunk filmekhez, ma inkább külföldi cégek uralják a piacot. Mi kis műhely vagyunk – ha kérnek is valamit, időt kérünk rá,

mert nem tudunk hirtelen 20 darabot legyártani.

Ismert emberek is megfordultak itt? Rutkai Éva, Esztergályos Cecília, Psota Irén, Bessenyei Ferenc – ő még énekelt is a nagypapának. Egymásnál látták a munkáinkat, így adták tovább a hírlunket. Kiállításokra is jártunk, például az Utazási kiállításra, ahol Koós János is mindig megállt nálunk köszönni.

Mit gondolnak a jövőről, amikor már nem lesznek kisiparosok? Mráz Margit: Sajnos ma már minden olcsó és gyors, de nem tartós. A régi, jól megcsinált bútorok még ma is használhatók – és javíthatók. De fogyasztói társadalom lettünk, sokan inkább kidobják, ami elromlott.

A Csombó család munkája egyszerre értékmentés és hagyományörzés. Míg egyre kevesebben maradnak, akik kézzel szőtt fonatokkal dolgoznak, ez a kis műhely a Péterfy Sándor utcában bizonyítja: van, ami időtállóbb, mint a legújabb trend. És amíg lesz valaki, aki kér egy javítást, egy fonott karosszék újjáélesztését, addig ez a mesterség – és ez a családi történet – tovább él.

FL